

Nieuw rapport van VROM: geen stijging zonder balans

Over dubbeltjes die geen kwartje worden

Geen advies sloeg zo aan als 'Stad en Stijging' van de VROM-raad. Vooruit komen en kansen bieden werden de toverwoorden in alle wijkplannen. Elk dubbeltje kan toch een kwartje worden, of zelfs een euro? In de nieuwste VROM-brochure 'Buurtbewoners in balans' over de wijkaanpak klinkt een heel ander geluid.

TEKST KLAAS MULDER FOTOGRAFIE VROM & JOOST BROUWERS

De nieuwe VROM-brochure 'Buurtbewoners in balans' richt de aandacht op 'gewoon wankel wijkbewoners': mensen die hun portie zorgen te dragen hebben en daar niet altijd de draagkracht voor hebben. Klaas Mulder, schrijver van de brochure, breekt een lans voor het 'ontzorgen' van bewoners die van goede wil zijn maar worstelen met de balans tussen 'wat moet en wat erop zit'.

Niet iedereen kan piloot worden

Het advies 'Stad en Stijging' werd geschreven in opdracht van minister Dekker, die hoopte dat de VROM-raad wist hoe zij de kloof tussen sociaal en fysiek kon overbruggen. De VROM-raad had graag samen willen werken met de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (de counterpart in het sociale domein), maar de RMO achtte zich niet deskundig op het terrein van gebiedsontwikkeling en volkshuisvesting.

Andersom voelde de VROM-raad zich wel voldoende zeker om een advies uit te brengen over het sociale domein. Het werd een veelgelezen en veelgeprezen

advies. De belangrijkste verdienste was dat er eindelijk een streep werd gezet onder de eenzijdige focus op leefbaarheid en cohesie. Een stad moet ook kansen bieden. De VROM-raad noemde dat 'vooruit komen', een mooie term voor een haalbare ambitie. Niet iedereen kan piloot of professor worden, maar beter gaan presteren op school, een betere baan of een beter huis, dat moet kunnen.

Ongetemperde ambitie

Nergens in het advies wordt de indruk gewekt dat iedereen ook echt zou moeten kunnen groeien. Maar veel gemeenten en corporaties trokken wel die conclusie. 'Waarom zouden dubbeltjes niet een euro kunnen worden', vraagt Woonbron zich af in een boekje over de ABCD-methode. Verschillende corporaties namen het stijgingsideaal op in hun slogans (wonen, leven, groeien). Wijkactieplannen staan vol van ongetemperde ambitie, zoals halvering van de werkloosheid.

In alle kansen-retoriek worden een paar belangrijke vragen niet gesteld. Was er in Nederland zo weinig ruimte voor sociale mobiliteit ('vooruit komen')? Waarom benutten mensen hun kansen niet? Doen mensen echt 'niet mee'? Welke redenen hebben ze daarvoor? Zijn dat misschien goede redenen?

Misschien zien we weinig medelanders in VWO en universiteit, maar in het MBO en HBO zitten honderdduizenden jongeren waarvan de ouders veel lager opgeleid zijn dan zij. En dat geldt ook in de woningmarkt, waar ruime eengezinswoningen beschikbaar zijn voor doelgroepen die elders in Europa op hoogbouw zijn aangewezen.

'Er is niets mis mee om mensen met talenten de kans te geven om die te benutten. Maar ze moeten daar dan wel aan toe zijn.'

De muziekschool is alleen voor de rijken

Kortom, Nederland had al een goed geoliede kansenmachine. Al kan dat natuurlijk altijd beter. En waar het beter kan, is het zeer de vraag of dat in een projectmatige, gebiedsgerichte aanpak moet gebeuren. In het basisonderwijs is – ideologisch én praktisch – veel te verbeteren om kinderen beter voor te bereiden op het VMBO. Ondanks grote subsidies zijn veel instellingen in de verzorgingsstaat (zoals de muziekschool) bijna ontoegankelijk voor mensen met een platte beurs. Daar is veel meer winst te boeken dan in 'nog maar weer eens een project'. Maar de belangrijkste vraag bij de stijngsmachinerie begint natuurlijk bij het object van onze begeerte: het dubbeltje dat een kwartje moet worden. Waarom komen al die mensen niet vooruit?

Wat kunnen ze al wel?

Elke leraar die een les voorbereid, weet: ga uit van de beginsituatie van je leerlingen. Wat kunnen ze al wel, wat vinden ze moeilijk? Hoe ambitieus zijn ze? En hoe ver kunnen ze komen? De RMO had de VROM-raad kunnen helpen met haar

kennis van de beginsituatie van de bewoners van kwetsbare wijken. Voor 'Buurtbewoners in balans' is advies gevraagd aan een orthopedagoog, een GGZ-arts, een armoedespecialist, een onderwijskundige. Voor allen was het voor het eerst dat volkshuisvesters ze consulteerden, terwijl ze onmisbare kennis hebben.

Het boekje presenteert cijfers die elke 'doelsteller' moet weten: 1,4 miljoen Nederlanders is functioneel analfabeet, voor één op de zes leerlingen is het VMBO te moeilijk, omdat één op de zes Nederlanders een laag IQ heeft. 830.000 Nederlandse kinderen en jongeren hebben één of twee ouders met een psychisch of verslavingsprobleem. Het zijn cijfers die ontbreken in de meeste literatuur over de sociaalfysiske wijkaanpak. Toch zijn ze onmisbaar als verklaringsgrond voor problemen als schooluitval of overlast. Ook helpen ze ons te begrijpen waarom sommige overheidsinterventies zo weinig duurzaam effect hebben.

Balans staat centraal

In de nieuwe brochure staat de balans tussen draagkracht en draaglast van bewoners centraal. In de goedkope huurvoorraad wonen veel wankele bewoners. Ook huishoudens die niet 'multiproblem' zijn, hebben vaak een flinke draaglast (alle sores die op ze afkomt). Hun draagkracht (wat je nodig hebt om ermee om te gaan) is vaak heel beperkt.

Balansmodel	
Draaglast	Draagkracht
Geldzorgen	Intelligentie
Kopzorgen	Sociale vaardigheden
Zorgzorgen	Zelfbeeld en zelfvertrouwen
Buurtzorgen	Gezondheid

Nieuwe medicijnkast

Zowel in de sociale sector zelf, als in de maatschappelijke projecten van corporaties wordt veel verwacht van 'empowerment'. Maar de draagkracht van volwassenen, en zelfs van jongeren, is niet altijd zo makkelijk te vergroten. Zelfvertrouwen, gezondheid, intelligentie en sociale vaardigheden vormen zich voor een heel groot deel in de eerste levensjaren. Empowerment helpt niet als mensen bezig zijn met overleven en gewoon niet toekomen aan de goede dingen.

Wie 'Buurtbewoners in balans' goed op zich in laat werken, komt tot een heel ander type oplossingen dan het zoveelste gesubsidieerde project. Als je het vertrekpunt durft te geloven, dat bewoners van goede wil zijn, maar niet toekomen aan de goede dingen, opent zich een geheel nieuwe medicijnkast voor het gebiedsgericht beleid. Niet professionele kinderopvang, maar toegankelijke kinderopvang is nodig. Niet de toel-

iding naar werk, maar hulp bij het organiseren van de mix tussen werk en thuis helpt. Niet (alleen) een cursus budgetteren, maar slimme trucs om eerlijk rond te komen, vormen dan een oplossing.

Wie gevoel heeft voor de beperkte reikwijdte van bewoners, kijkt anders aan tegen gangbare maatregelen. Neem de terugkeergarantie bij sloop: zeer gewenst door stabiele en mondig bewoners, maar is twee keer verhuizen aan te raden voor mensen met een smalle beurs, een autistisch kind, een depressie of een drankprobleem? In zo'n geval zou een gestoffeerde woning wellicht een betere oplossing zijn.

'Nergens staat dat iedereen moet kunnen groeien. Gemeenten en corporaties trokken wel die conclusie'

Het zijn oplossingen, die de huidige leveranciers van maatschappelijke diensten niet snel zullen leveren. De schrijvers van de brochure waarschuwen er voor, de diagnose van problemen ook niet door aanbieders te laten stellen. Dan zou het 'WC-eend-effect' kunnen ontstaan: wij van WC-eend adviseren WC-eend.

Prijskaartje

Wat er niet op zit, komt er ook niet uit. En zelfs als stijging wel een optie is, kost dat energie. Veel bewoners realiseren zich terdege dat elke verbetering een prijskaartje heeft. En soms is het beter om dat niet te betalen en te kiezen voor een leven met een zeven. Gemeenten en corporaties zouden er over na moeten denken met welke middelen zij de stap vooruit makkelijker kunnen maken. Niet het bieden van kansen, maar het bevorderen van balans is dan de basis. Dat geldt dan met name rond herhuisvesting bij sloop of renovatie. Verhuizen zonder kopzorgen of geldzorgen, naar een huis waar ruimte is voor leren, opvoeden en werken, daar is de grote winst te boeken in het leven van wankel wijkbewoners.

Pamperen

In de reacties op 'Buurtbewoners in balans' zal de term 'pamperen' regelmatig vallen. Hoewel corporaties zijn opgericht voor mensen met een begrensde zelfredzaamheid – ze kunnen zich geen vrije sector woning veroorloven – lijkt zelfredzaamheid wel de norm te worden. Een deelnemer aan een bewonersavond noemde dat 'doelgroepontkenning': miljoenen Nederlanders houden het roer recht, maar er moet niet veel gebeuren of ze kapseizen. Sollicitatieplicht, een gedwongen verhuizing, de eigen verantwoordelijkheid in de zorg, reïntegratie: in de drang om het beter te maken voor mensen is er niet altijd voldoende aandacht voor de prijs die zij daarvoor moeten betalen. Een realistischer mensbeeld – in plaats van het nu dominante wensbeeld – zou kunnen helpen om te voorkomen dat goedbedoelde maatregelen weinig of niets opleveren, of zelfs schade toebrengen aan bewoners die toch al in wankel evenwicht leven.

Zonder balans, geen kans

Natuurlijk is er niets mis mee om mensen met talenten de kans te geven om die te benutten. Maar ze moeten daar dan wel aan toe zijn. Een 'statische' interventie als volkshuisvesting kan uitstekend worden ingezet om mensen stabiliteit, zelfvertrouwen en veiligheid te geven. Een stabiel huishouden is van groter betekenis voor een kind dan het zoveelste projectje, hoe leuk het ook is om eens portiekportier te mogen spelen. Voor de belangrijkste bijdrage van corporaties aan stijging hoeven deze niet buiten hun kerntaken te treden. Met goed gebouwde en goed beheerde woningen, met lage woonlasten en met zorgvuldige processen rond herhuisvesting, leggen ze de basis voor balans. En dan volgt stijging mogelijk vanzelf, voor deze huurders of voor hun kinderen. Want zonder balans, geen kans. ■

DIT ARTIKEL IS EEN BIJDRAGE VAN KLAAS MULDER, ADVISEUR BIJ LAAGLAND 'ADVIES', K.MULDER@LAAGLANDADVIES.NL, SAMEN MET SEV REALISATIE / INNOVATIE PROGRAMMA STEDELIJKE VERNIEUWING (VROM). DE BROCHURE 'BUURTBEWONERS IN BALANS' KOMT IN HET EERSTE KWARTAAL VAN 2009 UIT BIJ VROM EN IS DAN GRATIS TE BESTELLEN VIA WWW.VROM.NL.